

in geesteloos knutselwerk, maakte men er aardigheden van, als de nog bestaande bedriegertjes van Rosendaal.

Leibniz zorgde in Herrenhausen voor een breede opvatting en de Engelschman Benson legde een buizenet aan, dat, onder gewonen druk staande, het water reeds 44 meter deed opspuiten, doch bij feestelijkheden, wanneer alle machines in werking werden gezet, de straal tot 67.2 Meter kon opvoeren.

Gelegen in de hoofdas, waarom het tuinornament gegroepeerd is, ziet men er steeds een groot aantal bezoekers vereenigd en uren kan men naar deze waterpracht opzien, zonder aan iets anders te denken dan aan een betere wereld, reiner, vrediger en onbaatzuchtiger dan de onze.

Lang genoeg hebben we nu stilgestaan bij de Grosze Fontäne om met Desportes woorden afscheid te kunnen nemen, waar hij van een fontein zingt:

„Cette fontaine est froide, et son eau doux-
coulante,
A la couleur d'argent, semble parler
d'amour,
Un herbage mollet reverdit tout autour
Et les aunes font ombre à la chaleur bru-
lante.

Arrête en cette place ou ton bonheur te
mène,
L'agréable repos ton corps délassera,
L'ombrage et le vent frais ton ardeur
chassera
Et ta soif se perdra dans l'eau de la fon-
taine”.

In Herrenhausen leerde ik ook de beteekenis kennen van hagen als achtergrond voor beeldhouwwerk, vond ik bevestigd, dat alles, wat donker uitkomt op een licht fond in veel mindere mate boeit dan geplaatst tegen gesloten beuken- of Taxuswanden. Gemiddeld $3\frac{1}{2}$ M. hoog, begeleiden ze er de paden tot een gezamenlijke lengte van meer dan 21.000 meter. De groene wanden berei-

ken hun meest ingewikkelde constructie in het Königsbusch, waar ze coulissenvormig een open plein omzoomen, gesierd met de standbeelden van hertog Georg van Calenberg, die volgens een verdeelings-verdrag heer werd van Calenberg en Hannover op den 14en December 1635, van keurvorst Ernst August, zijn gemalin, keurvorstin Sophie en van heider zoon George I koning van Groot-Brittannië en keurvorst van Hannover. Hier weer treft het ons hoe Herrenhausen evenals Versailles overloeft van historische herinneringen en hoe de breede aanleg is als een allegorie van beelden en cascaden, alles zich groepeerend om de als middelpunt gedachte groote fontein. Mocht elders, vooral in ons land, door beperkte ruimte het grootsch-elementaire van Le Nôtre's kunst zich oplossen in een karakterlooze sierlijkheid -- niet alleen zich uitend in een tot minimum gebrachte „France-parterres” en „Parterres découpées”, maar ook in een geleidelijke weke wegvloeiing der beeldhouwwerken, in het op kleine schaal overbrengen van gecompliceerde ornamenten, welke een ruimte eischten, die hun niet in de hoven buiten de stadspoorten gegund werd -- in Herrenhausen bleef al het speelgoedachtige verre, werd er een monument van park-architectuur geschapen, dat nu met de beroemde aanlagen van Versailles en Schönbrunn, met Schwetzingen en de door Repton voor de vernielzucht van Launcelot Brown geredde tuinen behoort tot de weinige instructieve overblijfselen van een regelmatigen parkaanleg.

Het was dan ook best te begrijpen, dat koning George I reeds twee jaar na zijn door de Whigs gesteunde troonsbestijging heimwee naar Herrenhausen kreeg, en er in 1716, 1719, 1723, en 1725 feesten van zeldzame pracht en luister organiseerde. Werd er bij gelegenheid der kroningsfeesten een der schitterendste vuurwerken ontstoken, waarvan heel de wereld gewag maakte, op den eersten Maart 1713 had de luisterrijke ontvangst hier plaats van Czaar Peter de